

ענינים

32

בעניני פורים ומצות זכור (ה)

אדר ב'
תשפ"ב

ד. בדין כוונה במצות זכור
ה. גירות עמלק אי יש בזה מצות מחיית עמלק
ו. בגדר קריאת המגילה אי הוי כקריאת כתבי הקודש

א. בדין נשים בקריאת זכור ואם מצטרפות לעשרה
ב. מחיית עמלק בשבת אי הוי מקלקל
ג. איבוד ממונו של עמלק

א. בדין נשים בקריאת זכור ואם מצטרפות לעשרה

האחרונים דנו אם אשה חייבת במצות זכירת מעשה עמלק, דבפשוטו מן התורה אי"ז זמן גרמא כיון דאין לה זמן קבוע אלא מצותה פעם בשנה, ומה שקורין אותה בשבת שלפני פורים אי"ז אלא מתקנת חכמים וכמוש"כ המג"א סי' תרפ"ה, אלא דיש שדנו דפטורה מזכירה כיון דאינה חייבת במצות מחיית עמלק וכמוש"כ החינוך מצוה תר"ג וכל שאינו במצות מחייתו אינו גם בזכירה, והמנ"ח שם מצ' תר"ד סק"ג הק' הא מלחמת מצוה אף נשים חייבות וכדאיתא בסוטה מ"ד ב' דאפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה יוצאין למלחמת מצוה. ועי' בשו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א אות ק"ב שכתב דבאמת נשים חייבות במחיית עמלק ובזכירה. עיי"ש. ועי' ברש"י בסוטה שם שכתב וז"ל וכלה מחופתה, משמע דגם נשים יוצאות למלחמה וחדוש הוא. ואולי אינן יוצאות אלא לבשל ולאפות וכדומה לצורך הגברים אנשי המלחמה. עכ"ל. וכ"כ הרדב"ז הל' מלכים פ"ה ה"ד. ועי' בבנין שלמה סי' נ"ז ובמפתחות שם. ובספר שלמי תודה פורים ס"ב. ועי' באבנ"ז או"ח סי' תק"ט מש"כ בזה, ודבריו צ"ב.

והנה בגיטין ל"ח ב' במעשה דר"א ששיחרר עבדו להשלים למנין, כתב הרא"ש בברכות פ"ז ס"כ דהוי לצורך מצות קריאת זכור שהיא מדאורי', ומבואר דעבד אינו מצטרף לעשרה לקריאת זכור, ולכא"ו מוכח מזה דעבד ואשה פטורים מקריאת פרשת זכור, דאי נימא דנשים חייבות בקריאת פרשת זכור ה"ה עבדים חייבים, וא"כ אמאי הוצרך לשחררו הא יכול להצטרף גם שהוא עבד.

ובישועות מלכו או"ח סי' נ' כתב דאף אי נשים פטורות ממחיית עמלק היינו משום דלאו בנות מלחמה נינהו וכמוש"כ החינוך שם, וא"כ זהו רק באשה אבל עבדים דבני מלחמה הם שפיר חייבין בזה וכמוש"כ הרמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ב דאשה אינה מוזהרת בהשחתת זקן לפי שאין לה זקן וכן אינה מוזהרת מה"ט בהקפת הראש אבל עבדים הואיל ויש להם זקן אסורים בהשחתה והקפה. וא"כ לכו"ע קשה למה אין עבד מצטרף לעשרה.

ובשו"ת בנין ציון ח"ב סי' ח' הביא בשם החסיד שבכהונה הגאון ר' נתן אדלר זללה"ה שאמר שנשים חייבות בקריאת פרשת זכור, והביא שהקשו לו מהא דר"א הוצרך לשחרר עבדו וחז"י דעבד פטור מקריאת פרשת זכור, וכתב הבנין ציון לדחות דאף אי נשים חייבות בקריאת פרשת זכור וכן עבדים, אעפ"כ אינן משלימין לעשרה, דלמנין עשרה בעי' דוקא עשרה בני חורין זכרים, ולכן אפי' שעבד חייב בזכור היה צריך לשחררו כדי שיהא בן חורין שיוכל להשלים למנין.

ויש להעיר בזה מד' הרמ"א סי' תר"צ סי"ח שנסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה לענין קריאת המגילה בציבור, והיינו משום דכיון שחייבות בקריאת המגילה שאף הן היו באותו הנס י"ל דהרי הן משלימות לעשרה, ומבואר דנשים במה שהם מחוייבות הרי הן משלימות גם לעשרה, וא"כ ה"ה בקריאת פרשת זכור אילו נשים ועבדים חייבין מן הדין שיהיו גם משלימין לעשרה. ולכא"ו לפי צד זה ברמ"א יהא מוכח מהרא"ש הנ"ל דנשים ועבדים פטורים מקריאת פרשת זכור.

אמנם נראה פשוט דשאני קריאת המגילה שהדין עשרה בזה הוא משום פרסומי ניסא ולא מדין דבר שבקדושה, ובזה הוא שנסתפק הרמ"א לומר דכל מי שמחוייב במצוה יכול להשלים גם לעשרה, דהעיקר שהמצוה מתקיימת בעשרה בני חיובא, אבל בקריאת פרשת זכור הטעם דבעי' עשרה הוא מדין קריאת התורה דהוי דבר שבקדושה וילפי' לה מעדה דהיינו בני חורין זכרים, ולזה לא סגי שיהיה בר חיובא באותה מצוה, אלא הוא דין בזכרים בני חורין, ולהכי אף אם עבד ואשה חייבים בזכור מ"מ י"ל דאינן מצטרפין לעשרה כיון דהוא דבר שבקדושה דבעי' שיהיו עשרה בני חורין דוקא, ופשוט.

ב. מחיית עמלק בשבת אי הוי מקלקל

באבנ"ז או"ח סי' תק"ט כתב דבשבת א"א לקיים מצות מחיית עמלק כיון דיש בזה מלאכה דאורייתא משום נטילת נשמה, ואפי' למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור הכא חייב כיון דחשיב מלאכה הצריכה לגופה, עיי"ש שכתב דהריגת ז' עממין דומה להריגת מזיקין כיון דהוא למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות משא"כ הריגת עמלק דהוא על העבר לנקום ממנו.

ויל"ע דמ"מ לא יהא בזה איסור תורה כיון דהו"ל מקלקל, דהנה התו' בסנהדרין ל"ה א' [ד"ה אין] כתבו דהריגת מחוייבי מיתת בי"ד אי"ז מקלקל דיש כאן תיקון משום דאית ליה כפרה, ולפי"ז בעמלק הוי מקלקל. מיהו התו' בסנהדרין דף ע"ג ב' [ד"ה חד] כתבו כן גם גבי רודף דלאו מקלקל הוא, והתם הרי לא שייך הטעם משום כפרה.

והנה באמת יל"ע בטעמא דמילתא אמאי הריגת רודף לא הוי מקלקל. ואפש"ל דהוא משום דחשיב מחוייב מיתה וכדחז"י דיש בזה פטורא דקלב"מ, וכבר האריכו בזה האחרונים דהריגת הרודף אינו רק דין הצלת הנרדף אלא גם חיוב מיתה על הרודף. ולפי"ז במחיית עמלק לא שייך טעם זה שהרי אין העמלק מחויב מיתה אלא הוא רק דין ומצוה על הישראל לאבדו ולמחותו וא"כ לכאוי הוי מקלקל. [ומהאי טעמא נראה דגוי שהרג עמלק חייב מיתה כדון ב"נ שהרג כל גוי, ואילו אם הרג מחוייב מיתה ביי"ד אינו חייב מיתה, ומשום דזה שמחוייב מיתה דינו למות ולכן אף גוי שאינו מצווה בזה מ"מ בהריגתו הוא מקיים את דינו, משא"כ עמלק אף דהמצוה היא להורגו אבל אינו נעשה מחויב מיתה, וממילא גוי שאינו מצווה בזה אם הורגו יהא חייב מיתה, וכמו"כ אלו שמורדין ולא מעלין היינו ע"י ישראל אבל לב"נ אסור לו להרגו].

אמנם מו"ר מרן הגר"ש זצ"ל [ע"י חידושי הגרש"ר סנהדרין סי' ט"ו אות ו'] ביאר הטעם דהריגת רודף לא הוי מקלקל כיון דיש בזה מצוה, ולפיכך כתב דהבא במחתרת אם הוא רשות ולא מצוה הוי מקלקל. ולפי"ז גם בהריגת עמלק כיון דהוא מצוה הוי מתקן. [א.ה. ויל"ע בבבועל ארמית דקנאין פוגעין בו אי הוי מקלקל, דהא יש בזה מצוה, מיהו אינו מחוייב מיתה. ולענין קלבדר"מ כתב הגרע"א ר"פ אלו נערות דאיכא בזה פטורא דקלב"מ. וע"י או"ש הל' רוצח פ"א הי"ג שכתב דכיון דאם יחזור ויהרג להקנאי יהא פטור לא מקרי שהוא חייב מיתה. וע"י בחי' הגרש"ר שם אות ח' מש"כ בזה].

ג. איבוד ממונו של עמלק

ברש"י עה"ת סו"פ כי תצא כתב שיש מצות מחיית עמלק גם על נכסי עמלק. והגאון ר' אברהם גנחובסקי זללה"ה העיר דלפי"ז אפשר לקיים המצוה ע"י שיזכה חפץ לאיזה עמלקי ואז יאבדנו. ואמנם אין זכייה לעכו"ם דלאו בר שליחות הוא, אבל משכח"ל ע"י קנין אודיתא דבזה אי"צ לדון זכין אלא הוא עצמו עושה את הקנין.

ויש לדון בזה דהדין איבוד ממונו הוא משום שע"ז הוא מאבד את זכרו של עמלק וכמו דיליף לה רש"י מקרא דזכר עמלק, וא"כ י"ל דהיינו דוקא כשידוע על הממון שהוא של עמלק אבל הכא שלא בא לרשותו של העמלק ורק זכה בו כיון שלא ראינו שהוא של עמלק אין כאן איבוד זכרו של עמלק. ולפי"ז יש לדון בעמלקי שאין ידוע עליו שהוא מעמלק, דההורגו קיים מצוה כיון דבאמת הוא מעמלק, אבל המאבד ממונו לא קיים מצוה.

עוד יש לדון דהמצוה לאבד ממון עמלק הוא רק בממון של עמלק שמחו אותו בעצמו, דגדר מצות מחיית הממון היא להשלים את מחייתו ולאבד זכרו לגמרי שלא ישאר אף ממונו, אבל כל שהוא עצמו קיים אין מצוה באיבוד ממונו לבד כיון שאין זכרו נמחה בזה כל זמן שהוא עצמו קיים.

ועד"ז יש לדון עוד דהמצוה מתקיימת רק אם מאבד את כל ממונו, דכיון דיסוד המצוה היא לאבד את זכרו, כל שנשאר מקצת ממונו לא נאבד זכרו. [וגרע מחצי שיעור במצוות שדנו האחרונים אי יש בזה מצוה, דהכא המצוה היא לאבד זכרו, וכל שלא נתכלה כל ממונו הרי עדיין לא אבד זכרו]. אך אינו מוכרח די"ל דהמצוה היא למחות כל משהו שיש בו זכר עמלק.

ומרן הגר"ד לנדו שליט"א העיר די"ל דאסור להקנות ממון לעמלק, כיון דמכלל המצוה לאבד ממונו מחוייב שלא לעשות ממון שיהא של עמלק, ואף שתיכף אח"כ הוא מאבדו. ואף דהמשתתף ממחיית עמלק אינו מבטל עשה בכל רגע, מ"מ י"ל דלהקנות ממון לעמלק גרע. עכ"ד. ובאמת יש לדון כיוצא"ב לענין מצות מחיית עמלק גופא אם יש איסור לילד עמלקי או להחיותו על דעת להרגו אח"כ, דלהנ"ל י"ל דאף דהמתאחר מלהורגו אינו מבטל עשה אבל להחיותו הוי ביטול עשה.

ד. בדין כוונה במצות זכור

במצות זכירת מעשה עמלק יל"ע אם הוא לעיכובא שיבין את הקריאה או דסגי במה שהוא זוכר בפה אף שאינו מבין מה שאומר. ולכאוי נראה דהכוונה מעכבת בזה שהרי בסיפרי דרש"י "זכור" יכול בלב ת"ל "לא תשכח" הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור, בפה, ע"כ. וכן איתא במגילה ד"ח א'. ומבואר דאי לאו דרשא דזכור בפה היה כל עיקר המצוה לזכור בלב, וא"כ מסתבר דהא דרבי קרא דצריך לזכור בפיו אי"ז גדר אחר של מצוה להוציא בפיו ותו לא, אלא גדר הדין הוא שהזכירה צריכה להיות ע"י אמירה בפיו ולא רק בלב, אבל באמירה לבד אינו יוצא יד"ח.

אלא דמ"מ נראה דא"י"צ שיבין פירוש כל תיבה ותיבה שבפרשה, דבאמת אי"ז דין כוונת פירוש התיבות כמו ברכה ראשונה דאבות שהכוונה מעכבת בה, אלא הוא דין שיזכור מעשה עמלק בלב, וא"כ כל שהוא מבין את פירוש עיקר הענין סגי בהכי.

[ודו"ז] מרן הגרש"ז אוירבך זללה"ה סבר שאף בקריאה עצמה אין קריאת כל התיבות מעכבת וסגי בקריאת עיקר הענין, וע"י הליכות שלמה פורים פי"ח, ולדבריו פשוט שא"י"צ לידע פי' כל תיבות הפרשה דלא גרע מאם לא היה אומרם כלל, אכן אפי' אי נימא דלא כדבריו, אלא המצוה היא קריאת הפרשה כולה ואם חיסר תיבה אחת לא יצא יד"ח, מ"מ פירוש התיבות אינו מעכב בכל הפרשה, כיון שהדין להבין את הקריאה אינו מדין פירוש התיבות, אלא שצריך שתהא הזכירה גם בלב, ולזה סגי שמבין את עיקר ענין הפרשה, ופשוט].

מיהו יל"ע במי שאינו מבין לשון הקודש כלל אבל הוא יודע את תוכן הפרשה של זכור, ובשעת הקריאה הוא מכוין לזכור את מעשה עמלק אבל אינו מבין את זה בקריאת התיבות, אם גם בזה סגי כיון דסו"ס יש כאן גם זכירה בפה וגם זכירה בלב, או דבעי' שתהא זכירתו בלב מכח זכירתו בפה, והכא שאינו מבין הלשון כלל הרי"ז חשיב זכירה בלב גרידא, דמה שהוא זוכר בפיו

[או שומע כעונה] אייז אמירה של זכירה כלל. [ולענין עיקר דין שומע כעונה באינו מבין הלשון עיי' במ"ב סי' קצ"ג ס"ק ה' לגבי בהמ"ז וקידוש די"א דבלה"ק יוצא אף אם אינו מבין הלשון, אבל הכא שהוא דין זכירה י"ל דלא מהני וכמשי"נ]. וצ"ע.

ונידון זה לכא' הוא גם במצות קידוש של שבת שהיא ג"כ מצות זכירה לזכור את השבת כדילפי' מדכתי' זכור את יום השבת לקדשו, ולמשי"נ מעכב בזה כוונת הלב כיון דעיקר המצוה היא הזכירה בלב אלא דמרב"י דצריך להוציא בפיו, כמו שהביא הרמב"ן ב' כי תצא מסיפרי ר"פ בחוקותי, דכתי' זכור את יום השבת לקדשו, יכול בלבד, כשהוא אומר שמור הרי שמירת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהיה שונה בפך, ע"כ. וא"כ אין המצוה האמירה גרידא אלא הזכירה, וכל שלא זכר בלבו לא קיים המצוה. אלא דעדיין יל"ע בזה [כנ"ל] במי שאינו מבין לשון הקודש אבל יודע שבתיות אלו של הקידוש הוא זכור את השבת, די"ל דלא מהני כיון דבעי' שתהא הזכירה מכח האמירה והכא הזכירה אינה שייכת למה שמוציא בפיו, וכנ"ל לענין זכירת מעשה עמלק, וצ"ע.

ה. גירות עמלק אי יש בזה מצות מחיית עמלק

יש להסתפק אם עמלק שמתגייר מקיים בזה מצות מחיית עמלק כיון דע"י הגירות פקע שם עמלק מיניה. ונראה פשוט דאינו מקיים מצוה כיון דבעודו עמלק אינו מצווה במצות מחיית עמלק ורק אחר הגירות שנעשה ישראל אז הוא דנתחייב במצוות מחיית עמלק ואז הרי הוא כבר ישראל, ונמצא דמעשה המחיה נעשה בעודו עמלק כשאינו מצווה עדיין, ובהיותו ישראל כבר נעשית המצוה שכבר אינו עמלק.

והנה ביבמות דף מ"ו ב' איתא דאין מטבילין גר בשבת משום תקוני גברא, ולכא' תיקשי אימתי עובר באיסור זה הא קודם שנעשה גר אינו מוזהר כלל על השבת ומשנעשה גר הרי הוא מתוקן ועומד, ואין כאן שעה שהוא מוזהר על השבת והוא מתקן עצמו, וכמשי"נ לענין מצות מחיית עמלק. ובקהילות יעקב שבת סי' נ"ו עמד בזה וכתב דבאמת הבי"ד המגייירים הם שעוברים באיסור מתקן, וביאר בזה משי"כ הרמב"ם פ"ג מאיסור"ב ה"ו וז"ל, וצריך לטבול בפני שלשה והואיל והדבר צריך ב"ד אין מטבילין אותו בשבת או ביו"ט וכו', עכ"ל, ובפשוטו משמע דטעם האיסור הוא משום דהוי כדן את הדין, דקיי"ל אין דנין בשבת, ובכס"מ שם העיר דהא בגמ' מבואר הטעם משום תיקוני גברא, וכתב הקה"י די"ל דכוונת הרמב"ם לעיקר איסור מתקן אלא דאי לאו דצריך ב"ד אין כאן מי שעובר באיסור כיון דהגוי עדיין לא מוזהר באיסורי שבת וכנ"ל, ורק משום דצריך ב"ד בגירות לפיכך יש איסור על הבי"ד המגייירים שהם עוברים באיסור מתקן.

ולפ"ז לכא' ה"נ בנידון דידן הבי"ד מיהא מקיימים מצות מחיית עמלק במה שמגייירים אותו כיון שע"י גירותם הם מפקיעים ממנו שם עמלק, דמה לי אם מוציאים את נפשו של העמלק או שמוציאים את העמלק ממנו. [ובעיקר דין גירות בעמלק עיי' אבנ"ז או"ח סי' תק"ח, ועמק ברכה ענייני מחיית עמלק].

ואולי יש לדמותו קצת למה שדנו האחרונים לענין מצות תשביתו אם המבטל חמץ ברוב מקיים מצות תשביתו, דהנה הגרע"א בסוף תשו' י"ט הקשה בהא דאמרי' במכות דף ט"ז היכי משכח"ל לאו הניתק לעשה שביטל את העשה בידים, ואמאי לא מוקי לה בלאו דבל יראה דהוי ניתק לעשה דתשביתו, ומשכח"ל שביטלו בידים ע"י שעירב את החמץ ברוב היתר דנמצא שביטל את העשה דתשביתו כיון דלאו חמץ הוא ולא שייך ביה עוד מצות השבתה, ומבואר דפשיטא ליה דמה שמבטל החמץ ברוב אינו מקיים בזה מצות תשביתו. ובאבני נזר או"ח סי' של"ו אות ח' כתב לדון די"ל דזה גופא שמבטלו ברוב מקיים בזה מצות תשביתו כיון דעכשיו אין כאן חמץ. [ובגליוני הש"ס להגר"י ענגיל זצ"ל פסחים ר"פ כל שעה הביא נידון זה אי מקיימים תשביתו ע"י ביטול החמץ ברוב היתר, וציין לתו"כ פרשת בחוקותי בקרא דזהשבת חיה רעה מן הארץ, ר' יהודה אומר מעבירן מן העולם ר' שמעון אומר משביתן שלא יזקו כו' וכה"א וגר זאב עם כבש, והיינו דפליגי אם השבתה היא דוקא ע"י השבתת העצם או דסגי בהשבתת הרע שבהם]. ועיי' במכתבי תורה להאמרי אמת מגור סי' ק"ח שכתב לדון לענין דין ביטול עבודה זרה אם מקיים בזה מצות איבוד עבודה זרה.

ואי נימא דביטול חמץ ברוב מקיים מצות תשביתו ומשום דמבטל ממנו דין חמץ, י"ל דה"נ ע"י שמגייירים את העמלק הרי"ז כמו שמאבדו מן העולם כיון דמפקיע ממנו שם עמלק. אמנם אי נימא דבעי' ביטול המציאות והיינו ע"י שריפה וכדו' י"ל דה"נ במצות מחיית עמלק אין המצוה מתקיימת אלא בהריגתו ולא סגי במה שמפקיע ממנו שם עמלק. [ואי נימא הכי דאין בזה קיום מצות מחיית עמלק נמצא דע"י הגירות הוא מפקיע את המצוה, דמעתה ודאי אין עוד מצווה למחותו כיון דלאו עמלק הוא, וכמשי"כ הגרע"א גבי חמץ דע"י הביטול ברוב א"א לו לקיים עוד מצות תשביתו].

אמנם בעיקר דעת הגרע"א י"ל דאף הוא מודה דביטול חמץ אינו דוקא להשבית את המציאות, אלא דביטול ברוב שאני דהחמץ קיים בעולם ורק יש עליו היתר דביטול ברוב, [והרי אם יוכר החמץ או אם ירבה החמץ על המצה יהא חוזר החמץ ונייעור], אבל לו יצויר אם יוציא את חימוצו שפיר י"ל דמקיים בזה תשביתו אף שגוף הדבר קיים כיון דשוב לאו חמץ הוא, וה"נ ע"י שמגיייר את העמלק הרי הוא מפקיע ממנו שם עמלק ושפיר מקיים בזה מצות מחיית עמלק. ולפ"ז יל"ד גם באיבוד ע"ז די"ל דע"י ביטול שמבטל את הע"ז שפיר מקיים המצוה כיון דפקע מיניה שם ע"ז, והרי"ז כמו שהוציא החימוץ מהחמץ.^א

^א אמנם לענין מצות מחיית עמלק י"ל דהמצוה היא להלחם בו ולמחותו, ולכן אפי' אי נימא דבמצות ביטול חמץ ואיבוד ע"ז מקיים המצוה ע"י ביטול החימוץ והדין ע"ז מ"מ במחיית עמלק אין מקיים המצוה בהפקעת שם עמלק לבד אלא דוקא ע"י הריגתו ומחייתו מן העולם. ובשם הרב מטשעבין זצ"ל מוטו דמכלל מצות מחיית עמלק היא אף להכותו בלא הריגה, והביא כן מלשון רש"י בפסחים דף ס"ח א' גבי מיחוי קרביו דמיחוי הוא לשון נקיבה וחיסול כמו תמחה את זכר עמלק, ולפ"ז לכא' המצוה היא להורגו בהכאה דוקא, אבל כשמגייירו אין כאן מחיית עמלק אלא רק מפקיע מעצמו המצוה דשוב אין כאן עמלק.

ו. בגדר קריאת המגילה אי הוי כקריאת כתבי הקודש

במשנה ברורה סי' תרצ"א ס"ק כ"ה מבואר דלכתחילה צריך לקרות המגילה בטעמים, וראיתי מובא בשם הגר"מ הלוי סאלאוויצקי זצ"ל בן מרן הגר"ח זצ"ל שאמר דקריאה בטעמים הוא דין רק בקריאת התורה ושאר כתבי הקודש משא"כ קריאת המגילה הוא סיפור פרסומי ניסא ואי"צ לקרותה בטעמים, עכ"ד. [וכן מטו משמיה דהגר"ח לענין הלל].³

אמנם באמת י"ל דאף דענין קריאת המגילה הוא משום פרסומי ניסא מ"מ גדר התקנה הוא לקרות את פסוקי המגילה כדין קריאת כתבי הקודש, והיינו דפרסום הנס נעשה ע"י לימוד המגילה, ולפיכך יש בזה דין קריאה בטעמים כדין קריאת התורה.

ונראה דכן מבואר במג"א סי' תרצ"ב ס"ב שכתב דאם נשתתק הבעל קורא ועומד אחר תחתיו יתחיל השני מראש המגילה [אף דא"צ לחזור ולברך כיון שיצא בברכות שברך הראשון] והטעם כמו בקריאת התורה דא"י בירושלמי דאם נשתתק חוזר השני לתחילה, וילף לה מדכתיב תורת ד' תמימה דבעי שתהא קריאה שלימה ע"י אחד, ולכא"ו צ"ב דמה ענינו לקריאת המגילה שהיא משום פרסומי ניסא, והרי בשאר מצוות לא אמרי' דאין לקיים המצוה ב' אנשים, וכמבואר במג"א סי' תקפ"ה ס"ג דבתקיעת שופר אם עומד אחר לתקוע אי"צ להתחיל מתחילה דל"ש בזה טעמא דתורת ד' תמימה, וא"כ אמאי בקריאת המגילה חוזר לתחילה, ועכ"ל דסובר המג"א דמצות קריאת המגילה היא ג"כ מצות ת"ת, דהמצוה היא ללמוד את פסוקי המגילה. ובמרדכי סוף מגילה [תתל"ב] מבואר דגם במצות קריאת שמע שייך דינא דתורת ד' תמימה, עיי"ש, אכן אין מזה ראייה לשאר מצוות, דשאני ק"ש דענינה לימוד תורה [וכמשי"נ לעיל בהערה], אבל בקריאת המגילה אי נימא דאין בה דין ת"ת לא היה שייך בזה דינא דתורת ד' תמימה.

והנה ידועה קושיית העולם בהא דאמרי' דמבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה, והא קריאת המגילה נמי לימוד תורה הוא. ומשמיה דהחזו"א מטו בזה דכיון דיש בזה קיום מצות מגילה המצוה מפקיעה ממנו דין ת"ת, וצ"ב. ולכא"ו זהו דוקא אי נימא דאין ענין המצוה של קריאת המגילה בתורת לימוד הכתובים דמגילת אסתר אלא הוי מצות סיפור בעלמא לספר את סיפור המגילה. אבל אי נימא דגדר המצוה הוא לקרוא את פסוקי המגילה בתורת קריאת כתובים א"כ ודאי מקיים בזה מצות ת"ת.

ויל"ע אי שרי לקרות את המגילה קודם ברכות התורה, דאי נימא דאין הקריאה בתורת לימוד וקריאת כתבי הקודש אלא הוי סיפור הנס בעלמא דהמצוה היא לספר את נס הפורים ע"י קריאת המגילה, א"כ י"ל דאין כאן אמירת דברי תורה כי אם סיפור בעלמא ושרי לקרואה קודם ברכה"ת. אבל למשי"נ מד' המג"א דיש בזה דין קריאת ד"ת, אין לקרואה קודם ברכה"ת.³

וכן יל"ע אם מותר לקרות את המגילה בידים מטונפות, דמד"ן עשיית מצוה י"ל דאי"צ שיהיו ידיו נקיות, דיעוי' בביאה"ל בסי' תקפ"ח ס"ב [ד"ה שמע] שהביא מהמטה אפרים שכתב דאם היו מים שותתים על רגליו לא יתקע בשופר, ונתקשה הביאה"ל שם מה איסור יש בדבר, וכתב די"ל דאי"צ כבוד לעשות מצות ד' כשגופו אינו נקי עיי"ש, וא"כ י"ל דהיינו דוקא כשמ"ר על בשרו אבל בידים מטונפות אין איסור לעשות כך מצוה, וא"כ ה"נ קריאת המגילה אי נימא דהוי מצות סיפור בעלמא י"ל דמותר לקרותה בידים מטונפות, אבל אם עיקרה קריאת כתבי הקודש וענינה תלמוד תורה אסור לאומרה בידים שאינן נקיות. וצ"ע.

וכע"ז יש להסתפק באמירת היבם והיבמה דתנן ביבמות דף ק"ו ב' שהיא אומרת "מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי", והוא אומר "לא חפצתי לקחתה", [ובלשון הקודש היו אומרים], האם אמירה זו יש בה דין אמירת ד"ת כדין קריאת פרשה בתורה, או דאמירתם אינה אלא סיפור דברים שהיא אומרת שאינו רוצה ליבם אותה, וכן הוא אומר שאינו רוצה ליבם, ואין כאן קריאת פרשה בתורה אלא סיפור דברים בעלמא, ונפק"מ בזה אי מותר להם לומר כל זה קודם ברכת התורה.

וכששאלתי כן למרן הגר"ד לנדו שליט"א סיפר דאירע פ"א שהיה נוכח בשעת חליצה, ואחר החליצה שאלוהו הדיינים אם יש לו מה להעיר, ואמר להם שהכל נעשה כשורה, אלא שנתערר תוך כדי המעשה איך יכולה האשה לומר את הפסוקים אחר החליצה שהיא נוגעת בנעלו והרי ידיה מטונפות, אלא די"ל דנעל זו אינה עומדת כלל להליכה ואין בזה משום טיגוף הידים, עכ"ד. והוא תלוי בהנ"ל אם יש לזה דין אמירת ד"ת או שהוא סיפור דברים בעלמא. ועי' בחי' הגרא"ל מאלון ח"א סוסי" ל"ו מש"כ בדין מקרא פרשת חליצה אי הוי קריאת פרשה בתורה והביא שם מסו"פ מצות חליצה אי פרשת חליצה שכותבין להם אי צריכה שירטוט. עיי"ש. ובדרך אמונה ה"ל מעשי"ש רפ"א בביאה"ל שם שג"כ דן בזה. ועי' בקו"י ישא מדברותיך עה"ת פ"י כי תצא מש"כ בזה.

וכע"ז יש להסתפק לענין פסוקי ברכת כהנים אם אמירתם יש לזה דין אמירת ד"ת, או דאניה אלא ברכה שמברכים הכהנים לישראל ורק נוסח הברכה היא כמו זה שאמרה תורה לברך. וכן יל"ד בשבועת סוטה שמשביעה הכהן בלשון הכתוב בתורה, וכן בהבאת הביכורים שקורא כל הפרשה האמורה שם, וכן בידיו מעשר שמתודה וקורא פרשת וידיו מעשר, וכן באמירת משום מלחמה שקורא הפרשה לפני העם, וכן באמירת הזקנים בעגלה ערופה ידיו לא שפכו גוי', אם כל הנך יש להם דין אמירת ד"ת, או דאיהם אלא סיפור דברים כל א' לפי ענינו ורק הנוסח הוא כפי הכתוב בתורה, ונפק"מ בזה כנ"ל לענין אי שרי לאמרם קודם ברכת התורה ולענין אי שרי לאמרם במקום שאינו נקי, ועוד נפק"מ בזה אי יש בזה איסור דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בע"פ

◆ משיעורי הגאון רבי ישראל אדלשטין שליט"א ◆

נכתב ע"י א' השומעים וע"ד הכותב בלבד ◆ לקבלת הגליון ולהערות iyunim2@gmail.com או בפל' 050-4178704

יצא לאור

קונטרס **עיוני** בעניני פורים

ובו כ"ג עיונים בעניני **קריאת המגילה וברכותיה**, משלוח מנות, מתנות לאביונים, ועל הניסים המחיר 4 ש"ח ניתן להשיג בבתי הכנסת או בפל' 050-4178704

³ והנה בקריאת שמע כתב השו"ע בסי' ס"א סכ"ד דצריך לקרותה בטעמים כמו שהם בתורה. מיהו אין משם ראייה לקריאת המגילה, דשאני מצות קרי"ש דעיקרה היא מצות ת"ת, ויסוד לזה מהא דאמרי' בירושלמי פ"ק דשבת בהא דרשב"י וחבירי' אין מפסיקין לק"ש ולתפלה, וביארו שם הטעם דזה שנון וזה שנון ואין מפסיקין שנון מפני שנון יערי"ש, והיינו דק"ש אינה ככל המצוות אלא ענין דת"ת הוא, ועי"כ לא דמי לשאר המצוות שמפסיקין ת"ת מפניהם. ועוד אמרו בירושלמי פ"ג דברכות ה"ג דליכא שומע כעונה בקרי"ש דצריך שיהא כל אחד משנן בפיו עיי"ש, וזה א"ש אם המצוה היא בגדר ת"ת שהיא בגדר שנינו וכנ"ל, ועי"כ צריך שיהא כאו"א אומר בעצמו. ועי' בקרן אורה ריש ברכות אות י"ז, ומשי"כ בספר ישא מדברותיך ס"א. ולפ"ז י"ל דלכן גם צריך לקרותה בטעמים כיון דהיא מצות ת"ת, אבל קריאת המגילה היא מצות פרסומי ניסא ואין בה דין ת"ת.
⁴ ואי"ז ענין לדי' הגרי"ז בשם הגר"ח דברכות התורה היא על החפצא דתורה אף שאין בה מצות ת"ת, ולכן נשים מברכות ברכות התורה אף שאין להם מצות ת"ת, דשאני התם דמ"מ יש בזה אמירת דברי תורה ורק אין בזה קיום מצות ת"ת, אבל הכא הוא סיפור דברים בעלמא ואין כאן גם חפצא דתורה.